

ВВЕДЕННЯ

Колишній Кримінально-процесуальний кодекс Української Радянської Соціалістичної Республіки був затверджений Верховною Радою Української РСР 28 грудня 1960 року і введений в дію 01 квітня 1961 року.

За період дії колишнього КПК Законами Української РСР в нього більш як 50 раз вносилися зміни та доповнення, Законами України — більш як 150 раз. Законом України №2547-ХІІ від 07 липня 1992 року у назві колишнього КПК та його тексті найменування «Українська РСР» було замінено найменуванням «Україна». Колишній КПК складався із 9 розділів, 39 глав і містив 485 статей.

Втратив чинність колишній КПК згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України №4651-VI від 13 квітня 2012 року, який набрав чинності 20 листопада 2012 року.

Новий Кримінальний процесуальний кодекс, складається з 11 розділів, 46 глав і містить 614 статей.

В порівнянні з колишнім КПК, новий КПК містить новації, тобто норми і положення, які були відсутні в колишньому КПК, а також нововведення, які по іншому регулюють окремі питання кримінально-процесуального законодавства, ніж колишній КПК.

Главами 20 (статті 223-245) та 21 (статті 246-275) розділу III нового КПК визначений порядок проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Відповідно до статті 223 нового КПК під слідчими (розшуковими) діями розуміються дії, спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні.

Негласні слідчі (розшукові) дії, відповідно до статті 246 нового КПК представляють собою різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених новим КПК.

Органами, уповноваженими на здійснення досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство, в рамках яких проводяться слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові дії), є слідчі підрозділи:

- органів внутрішніх справ;
- органів безпеки;
- органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства;
- органів державного бюро розслідувань.

Досудове розслідування здійснюють слідчі органу досудового розслідування одноособово або слідчою групою.

При досудовому розслідуванні кримінальних проступків у встановлених законом випадках повноваження слідчого органу досудового розслідування

можуть здійснюватися співробітниками інших підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства.

Орган досудового розслідування зобов'язаний застосовувати всі передбачені законом заходи для забезпечення ефективності досудового розслідування.

Слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії здійснюються слідчим, прокурором, а також за дорученням слідчого, прокурора – відповідними оперативними підрозділами органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України.

Під юридичним поняттям «прокурор», яке вжито в Кримінальному процесуальному кодексі України, розуміється Генеральний прокурор України, перший заступник, заступники Генерального прокурора України, їх старші помічники, помічники, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, прокурори міст і районів, районів у містах, міжрайонні та спеціалізовані прокурори, їх перші заступники, заступники прокурорів, начальники головних управлінь, управлінь, відділів прокуратур, їх перші заступники, заступники, старші прокурори та прокурори прокуратур усіх рівнів, які діють у межах повноважень, визначених КПК України.

Слідчим є службова особа органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень.

Згідно Положення про органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України №686 від 09 вересня 2012 року «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України» під поняттям «слідчий», слід розуміти службових осіб органів внутрішніх справ, уповноважених в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, які перебувають на посадах керівників органів досудового розслідування, їх заступників, керівників структурних підрозділів органів досудового розслідування і їх заступників та старших слідчих в особливо важливих справах, слідчих в особливо важливих справах, старших слідчих, слідчих.

Слідчі не можуть бути членами політичних партій, рухів та інших громадських об'єднань, що мають політичну мету. Їм забороняється займатися будь-якими видами іншої оплачуваної (крім викладацької, наукової, творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) та підприємницької діяльності, а також організовувати страйки або брати в них участь.

На слідчих поширюються вимоги та обмеження, встановлені Законом України №3206-VI від 07 квітня 2011 року «Про засади запобігання і протидії корупції».

Слідчий має статус службової особи, яка займає відповідальне становище в системі правоохоронних органів і наділена спеціальними, лише їй притаманними повноваженнями в кримінальному провадженні.

Під час досудового розслідування слідчий самостійно приймає процесуальні рішення, за винятком випадків, коли законом передбачено одержання вмотивованого рішення слідчого судді, суду або згоди прокурора, і є відповідальним за законне і своєчасне виконання цих рішень.

При виконанні своїх службових обов'язків слідчий зобов'язаний:

- дотримуватися вимог Конституції України, КПК та законів України під час досудового розслідування;

- забезпечувати повне, усебічне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень у межах установлених КПК України строків;

- виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі;

- забезпечувати реалізацію в повному обсязі прав і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження;

- не розголошувати відомості, що становлять державну чи іншу охоронювану законом таємницю, інформацію про приватне (особисте і сімейне) життя особи та інші відомості, здобуті при розслідуванні кримінальних правопорушень;

- не вчиняти будь-яких дій, що ганьблять звання слідчого і можуть викликати сумнів у його об'єктивності та неупередженості.

- у разі наявності підстав, передбачених статтею 77 КПК України, заявляти самовідвід від участі в кримінальному провадженні в порядку, визначеному статтею 80 КПК України.

Розголошення даних досудового розслідування, вчинене слідчим, працівником оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи приймала ця особа безпосередньо участь у досудовому розслідуванні, якщо розголошені дані ганьблять людину, принижують її честь і гідність, тягне за собою відповідальність, установлену законодавством.

Слідчий уповноважений:

- починати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених КПК України;

- проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, встановлених КПК України;

- в порядку, передбаченому КПК України, доручати відповідним оперативним підрозділам органів внутрішніх справ проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (доручення слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання);

- призначати ревізії та перевірки у порядку, визначеному законом;

- звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;

- повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру;

— за результатами розслідування скласти обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження;

— приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених статтею 284 КПК України, а саме: коли встановлена відсутність події кримінального правопорушення; коли встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; коли набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою (слідчий приймає постанову про закриття кримінального провадження із зазначених підстав, якщо в цих кримінальних провадженнях жодній особі не повідомлялося про підозру);

— здійснювати інші повноваження, передбачені КПК України.

У випадках відмови прокурора у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні.

Слідчий зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому КПК України, тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього КПК України, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого.

Надання допомоги слідчому та виконання його доручень, пов'язаних з розслідуванням кримінальних правопорушень, здійснює помічник слідчого, який є працівником органу досудового розслідування.

Помічник слідчого має право:

— брати участь в проведенні слідчих дій (огляд місцевості, приміщення, речей та документів, огляд трупа, слідчий експеримент, отримання зразків для експертизи, тимчасове вилучення майна, обшук, пред'явлення речей, трупів та осіб для впізнання, проведення допиту, впізнання в режимі відеоконференції);

— забезпечувати виконання виклику для проведення слідчих дій свідків, потерпілих, підозрюваних, спеціалістів, експертів, цивільних позивачів, цивільних відповідачів та інших учасників кримінального провадження;

— залучати понятих до участі в проведенні процесуальних дій;

— у встановленому законодавством порядку доставляти запити слідчих в установи, організації, підприємства на документи та предмети, необхідні для

проведення всебічного й неупередженого розслідування в кримінальному провадженні, та доставляти витребувані документи та предмети за місцем призначення;

— бути присутнім при ознайомленні в установленому статтею 290 КПК України порядку з матеріалами досудового розслідування підозрюваним, його захисником, законним представником та захисником особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру.

— вносити керівництву слідчого підрозділу пропозиції щодо покращення організації та підвищення ефективності роботи помічників слідчих і слідчого підрозділу в цілому.

Під час досудового розслідування кримінальних правопорушень слідчий, прокурор має право надавати відповідним оперативним підрозділам внутрішніх справ, а в разі створення слідчо-оперативних груп (СОГ) — конкретним співробітникам оперативного підрозділу, включеним до її складу, письмові доручення про проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій. Доручення слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом. При цьому, не допускається надання слідчим, прокурором неконкретизованих доручень оперативному підрозділу (співробітнику оперативного підрозділу — члену СОГ) та без встановленого строку їх виконання.

Співробітники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотанням до слідчого судді чи прокурора.

Доручення, які даються оперативному підрозділу, повинні бути зареєстрованими в канцелярії територіального органу внутрішніх справ та передатися в порядку, передбаченому Інструкцією про організацію діловодства в системі Міністерства внутрішніх справ України, затвердженій наказом Міністерства внутрішніх справ України №747 від 23 серпня 2012 року.

У дорученнях зазначається найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення; перелік слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій, які потрібно виконати; інші відомості, які необхідні для виконання цих дій. Термін виконання доручень слідчого, прокурора не повинен перевищувати встановленого у них строку. У разі неможливості своєчасного виконання доручення продовження строку його виконання письмово погоджується начальником оперативного підрозділу з начальником слідчого підрозділу, прокурором.

Матеріали про виконання доручень слідчих (прокурора) підлягають направленню до слідчого підрозділу (прокурора) разом із супровідним листом за підписом начальника територіального органу внутрішніх справ, який реєструється в канцелярії органу внутрішніх справ.

Контроль за виконанням співробітниками оперативних підрозділів доручень слідчих (прокурорів) покладається на начальника територіального органу внутрішніх справ, який зобов'язаний:

— визначати конкретних осіб з числа співробітників оперативних підрозділів, на яких покласти обов'язки з виконання доручень слідчих, прокурорів (за виключенням доручень, які надаються співробітникам оперативного підрозділу, включеним до складу СОГ);

— визначати шляхом видання наказу конкретних осіб з числа співробітників оперативних підрозділів, на яких покласти обов'язки щодо ведення обліку доручень слідчих, прокурорів для їх своєчасного виконання;

— щотижня під час оперативних нарад керівництва територіального органу внутрішніх справ інформувати про стан виконання доручень слідчих, прокурорів.

Начальник слідчого підрозділу особисто розглядає матеріали виконаного доручення слідчого, прокурора, які надійшли від оперативного підрозділу. У разі його формального виконання повертає матеріали відповідно до вимог діловодства начальнику територіального органу внутрішніх справ для усунення недоліків та вжиття до винних заходів дисциплінарного впливу в установленому порядку.

Порядок взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ визначений наказом Міністерства внутрішніх справ України №700 від 14 серпня 2012 року «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень».

В даному Практичному посібнику — коментарі наведені бланки та зразки процесуальних документів, які складаються слідчими, прокурорами при проведенні слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

ЗМІСТ

ВВЕДЕННЯ	3
I. ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ	9
1.1. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій	9
1.2. Виклик осіб для проведення слідчих (розшукових) дій	13
1.3. Фіксація результатів проведення слідчих (розшукових) дій.	21
1.4. Проведення допиту	22
1.4.1. Допит підозрюваного під час досудового розслідування	24
1.4.2. Допит свідка під час досудового розслідування	29
1.4.3. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи під час досудового розслідування	38
1.4.4. Одночасний допит двох чи більше вже допитуваних осіб під час досудового розслідування	44
1.4.5. Допит потерпілого під час досудового розслідування	48
1.4.6. Проведення допиту у режимі відеоконференції під час досудового розслідування	54
1.5. Пред'явлення для впізнання	57
1.5.1. Пред'явлення особи для впізнання	59
1.5.2. Пред'явлення речей для впізнання	67
1.5.3. Пред'явлення трупа для впізнання	69
1.6. Проникнення до житла чи іншого володіння особи	72
1.7. Проведення обшуку	73
1.8. Проведення огляду	82
1.9. Проведення слідчого експерименту.	94
1.10. Проведення освідчування особи.	95
1.11. Проведення експертизи	100

1.12. Проведення слідчих (розшукових) дій в ході судового провадження	127
II. НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ	133
2.1. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій	133
2.2 Види негласних (розшукових) слідчих дій	136
2.2.1. Втручанням у приватне спілкування	136
а) Аудіо-, відеоконтроль особи	136
б) Арешт, огляд і виїмка кореспонденції	136
в) Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж	138
г) Зняття інформації з електронних інформаційних систем	138
2.2.2. Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи систем	139
2.2.3. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу	139
2.2.4. Спостереження за особою, річчю або місцем	140
2.2.5. Аудіо-, відеоконтроль місця	140
2.2.6. Контроль за вчиненням злочину	141
а) Контрольована закупка	141
б) Оперативна закупка	141
в) Спеціальний слідчий експеримент	141
г) Імітування обстановки злочину	142
2.2.7. Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації	143
2.2.8. Негласне отримання зразків для порівняльного дослідження	143
2.3. Порядок отримання дозволу на проведення негласних (розшукових) слідчих дій.	145
2.4. Організація проведення негласних слідчих (розшукових) дій	151
2.5. Фіксація результатів негласних слідчих (розшукових) дій та дослідження інформації.	153
2.6. Порядок засекречування та розсекречування матеріальних носіїв інформації щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій	155